

407 Händelö ekbackar

Klass 1

Motiv	BiF	Topografisk karta	8G NV	X-koordinat	6498966
Yta (ha)	27,1	Ekonomisk karta	8694	Y-koordinat	1522994

Naturvärdesbedömning

Händelö ekbackar hyser ett stort antal grova ekar som ger livsrum åt en stor mängd vedlevande organismer. Tätortsnära är detta antal ekar mycket ovanligt och då de hyser en rik och exklusiv insektsfauna är miljön mycket skyddsvärd och av högsta naturvärde. Insektsfaunan är mycket exklusiv och artrik, man finner inte mindre än 35 rödlistade arter knutna till dessa gamla ekmiljöer. Bland de mer spektakulära arterna hör den starkt hotade trädsvampbaggen fyrfläckad vedsvampbagge (*Mycetophagus quadriguttatus*) tätt följd av sårbara arter som mörkbaggarna större flatbagge (*Peltis grossa*) och avlång flatbagge (*Grynocharis oblonga*); tjuvbaggen nästtjuvbagge (*Ptinus sexpunctatus*); bladhorningarna brun guldbagge (*Liocola marmorata*) och läderbagge (*Osmoderma eremita*). Här finns bitvis en artrik och hävdgynnad flora med arter som brudbröd, svinrot, ängsskära, backsmörblomma och blodnäva. Området ingår i det Europeiska nätverket för skyddad natur, Natura 2000, och är av nationellt värde för naturvården.

Beskrivning

Händelö ekbackar ligger på öns södra del. Ekbackarna är mosaikartade med hållmarker, mindre och större skogspartier samt gläntor och bryn med en bitvis fin flora. I området finns ett stort antal riktigt gamla och grova ekar. Många av ekarna är spärrgreniga och har håligheter. Även inslaget av yngre och medelålders ek är stort i vissa delar. I trädskiktet finns även lönn och i buskskiktet hassel. Området ingår i det Europeiska nätverket för skyddad natur, Natura 2000.

Kring f d Melby ligger en stor och några mindre åkerholmar. Medelålders ek dominerar men här och var finns enstaka gamla jätteträd av ek och lind. De är knotiga och har mycket stor stamomkrets. Lindarna är hamlade. Miljön är oftast halvöppen med ett glest buskskikt. I östra delen av åkerholmen finns ett något artrikare fuktängsparti, i väster blir miljön mer lundartad, men med gläntor och ett stort inslag av hassel. Längst i väster på den större åkerholmen finns även hållmarkspartier representerade.

Ett ganska stort område med grova ekar är beläget på ett par flacka höjder längs Bravikenvägen. I söder finns även några yngre till medelålders ekar som så småningom kan ta över de äldre ekarnas roll. Buskskiktet är glest förutom på den norra höjden där det växer snår av slån och vildapel kring ekarna. Det avbryts av ett par hållmarkspartier. Skogspartiet vid Tegelbruket karaktäriseras av grova ekar i slutningen mot Motala ström vid Händelöbron. Backen är nyligen gallrad och de grova ekarna står nu fritt. Slån- och nyponsnår finns sparade i området samt en del partier som är mer lundartade. Vid en ödetomt växer några relativt grova askar. I norr finns ett öppet hållmarksparti med omgivande torrängar.

På väg ned mot Pampushamnen skär Hanholmsvägen genom ett antal småpartier med grov till medelålders ek. Närmast hamnen finns ett stort inslag av lönn.

Markfloran i området varierar och går från fuktäng till torräng via lundartade delar. Lundfloran utgörs av lundgröe, getrams, stinksyska, liljekonvalj, bergslok, nejlikrot, blåsippa och vitsippa. Friskängarna bjuder på bland annat gökärt, liten och stor blåklocka, brännässla, skogsklöver, svinrot, styvmorsviol, blodrot, ängsskära, ängssyra, gullviva samt gräs som hundäxing, knylhavre och ängskavle. I torrare partier dominerar ängshavre tillsammans med färsvingel, tjärblomster, brudbröd,

blodnäva, harklöver, backlök, backsmörblomma och gul och vit fetknopp.

Insektsfaunan är mycket exklusiv och artrik, man finner inte mindre än 35 sällsynta arter knutna till dessa gamla ekmiljöer. Bland de mer framstående arterna finner man den starkt hotade trädsvampbaggen fyrfläckad vedsvampbagge (*Mycetophagus quadriguttatus*) tätt följd av andra ovanliga arter som mörkbyggarna större flatbagge (*Peltis grossa*) och avlång flatbagge (*Grynocharis oblonga*); tjuvbaggen nästtjuvbagge (*Ptinus sexpunctatus*); svartbaggen ekmulmbagge (*Pentadhyllus testaceus*); knäpparna kardinalfärgad rödrock (*Ampedus cardinalis*) och smalknäppare (*Procræus tibialis*); bladhorningarna brun guldbagge (*Liocola marmorata*) och läderbagge (*Osmoderma eremita*); svartbaggen gulbent kamklobagge (*Allecula morio*); ängern *Globicornis rufitarsis*; klokryparen gammelekklokrypare (*Larca lata*), mulmknäppare (*Elater ferrugineus*), matt mjölbagge (*Tenebrio opacus*) och skäckig trädgnagare (*Xestobium rufovillosum*).

Man finner även missgynnade arter som spolbaggen brunhuvad spolbagge (*Scrapta fuscula*); svartbaggen större svampklobaggarna (*Mycetochara axillaris*) och mindre svampklobagge (*M. humeralis*); fuktbyggarna bålgetingfuktbagge (*Cryptophagus micaceus*), *C. confusus* och *C. quercinus*; trägnagarna *Xyletinus pectinatus* och bred tickgnagare (*Dorcatoma flavicornis*); knäpparna rödpalpad rödrock (*Ampedus hjorti*) och orange rödrock (*A. nigroflavus*); jordsvampbaggen *Nemadus colonoides*; myran barksmalmyra (*Letpotherax corticalis*); trädsvampbyggarna ljusfläckig vedsvampbagge (*Mycetophagus piceus*) och brungul vedsvampbagge (*M. populi*).

Kryptogamfloran är ganska sparsam, kanske till följd av de många årens igenväxning samt luftföroreningar. Man finner dock den missgynnade blektickan. Idag står de grova ekarna fritt och kan snart komma att hysa fler krävande arter.

På Händelö finns även en intressant fågenfauna med hotade arter som skogsduva, mindre hackspett och göktyta.

Åtgärder och bibehållande av värden

Alla åtgärder som kan skada området naturvärden skall undvikas. För bibehållande av naturvärdet bör äldre spärrgreniga ekar stå ljusöppet och en yngre generation ek bör finnas representerad. Bete behövs för att de hävdgynnade växterna skall fortleva. Träd som dör eller grenar som faller bör lämnas kvar.

267 Ädellövmiljöer kring Västerbyholm

Klass 2

Motiv	BiFK	Topografisk karta	9G SV	X-koordinat	6500233
Yta (ha)	5,1	Ekonomisk karta	9604	Y-koordinat	1522717

Naturvärdesbedömning

Ädellövmiljöerna kring Västerbyholm utgörs av en mycket värdefull och skyddsvärd samling ädellövträd. Många träd är gamla och grova, en del är ihåliga och man finner en ek som har utvecklat mulm. Dessa miljöer är viktiga för många vedlevande organismer som svampar, lavar och insekter. Här finner man sällsynta arter som svamparna kärnticka, blekticka och oxtungsvamp. Av lavar finner man bl a brun nållav och med stor sannolikhet finner man även en intressant insektsfauna. I trädens håligheter häckar bl a den sårbara skogsduvan. Området är av regionalt intresse för naturvården.

Beskrivning

Ädellövmiljöerna kring Västerbyholm ligger på Händelö strax nordost om Norrköping. På gårdsplanen vid Västerbyholm och i den korta allén till gården växer lönn, ask och oxel. Flertalet träd är grova med skrovelbark. Allmänt växer lavarna brun nållav och kyrkogårdlav på de gamla ädellövträden.

I nordväst finns ett värdefullt ekbestånd med grova ekar kring en berghäll blandat med tall. Tallarna är gamla och imponerande grova. Många träd har dött och därigenom finns det gott om död ved i form av torrakor och lågor av tall. På en död ekgren växer den missgynnade blektickan. I trädskiktet finns yngre lönn, ask, lind, fågelbär, rönn och apel. Bland buskarna är måbär, hägg och krusbär samt kringhällarna slån och nypon vanliga.

Mitt emot Västerbyholms ladugård finns en tätvuxen lövbacke. Ek dominerar med inslag av alm, många av träden är grova. Det finns även några mycket grova ekar där man finner fruktkroppar av den sårbara kärntickan. Av andra kryptogamer växer här bl a ekticka. Framför de äldre ekarna tränger lövsly av främst lönn upp. På andra sidan vägen står en grov solitär ek med spärrgrenig krona.

Runt ett antal små stugor står en vacker samling lövträd. Närmast husen finns ett antal, tidigare hamlade, grova askar på rad. På deras skrovliga bark trivs många lavar och mossor. Här växer också svavelticka som är viktig för många insekter samt den missgynnade oxtungsvampen. I övrigt märks bl a grov lind och en mycket grov ek som har utvecklat mulm. Vid ekens bas hittades spillning från en bladhornad skalbagge.

I områdets grova träd finns gott om bohål och till häckfåglarna hör bl a skogsduva och större hackspett. Mångfalden gamla träd och död ved gör att området med stor sannolikhet även hyser en intressant insektsfauna.

Åtgärder och bibehållande av värden

Alla åtgärder som kan skada områdets naturvärden skall undvikas. För bibehållande av värdena bör äldre spärrgreniga ädellövträd stå ljusöppet och död ved lämnas. I lövbeståndet och på ekbacken bör inväxande barrträd huggas bort.

272 Förvildad park vid Händelö gård

Klass 2

Motiv	BiKF	Topografisk karta	9G SV	X-koordinat	6500259
Yta (ha)	8,9	Ekonomisk karta	9604	Y-koordinat	1524115

Naturvärdesbedömning

Den förvildade parken vid Händelö gård utgör med sin artrikedom, mängden gamla träd och död ved samt tätortsnära läge en mycket värdefull och skyddsvärd naturmiljö. Den rika tillgången på död och grov ved är mycket värdefull för vedlevande organismer som insekter och svampar. Man finner spår efter den missgynnade vedskalbaggen granbarkgnagare (*Microbregma emarginata*). På trädens grova bark växer krävande lavar som hjälmbrösklav och kornig nållav. I hålträd har stenknäck, mindre hackspett och stor fladdermus sina bon. Området är av regionalt intresse för naturvården.

Beskrivning

Runt Händelö gård finns en förvildad park som mer liknar en lövnaturskog med grova och ståtliga träd av främst lind, ek, björk, lönn och ask. Därtill finns asp, alm, kastanj, sälg, lärk, gran, tall och i fuktiga delar ett alkärr. Oxlar höga som vuxna ädellövträd kan beskådas i parken. Intill slottet står en grov avenbok och i trädgården finns några grova fruktträd. Många av de grova träden är ihåliga.

Skogen har under de senaste decennierna inte skötts och här finns död ved i form av flera torrstubbar, lågor och torrakor av framför allt sälg och björk. Förutom spridda hasselbuketter förekommer av buskar bl a avenbok samt uppslag av asp.

Området gränsar i sydväst mot igenväxande betesmarker avbrutna av ett flertal berghällar. En bit österut ligger en flack men frisk och mullrik sluttning med flerskiktade träd- och buskskikt där bl a klibbal, ask, ek, björk, lönn och gran är vanliga.

I de grova lindarna finns många bohål och i området som helhet förekommer rikligt med tättingar och hackspettar som mindre hackspett. Här finns även stenknäck och stor fladdermus. Kryptogamfloran är krävande och artrik med lavar som den missgynnade hjälmbrösklaven samt kornig nållav, brun nållav, rostfläck, glansfläck, gulvit blekspik, lönnlav, grå vårtlav, gulnål och kyrkogårdslav. Man finner även korkmussling, kuddticka och hasselticka.

På gamla granar finns spår efter den missgynnade vedskalbaggen granbarkgnagare (*Microbregma emarginata*).

Åtgärder och bibehållande av värden

Alla åtgärder som kan skada områdets naturvärden skall undvikas. För bibehållande av värdena bör området skonas från exploatering och skötseln inskränkas till försiktiga röjningar och gallringar varvid t ex äldre lövträd frihuggs, all död ved lämnas och artrika träd- och buskskikt eftersträvas. En yngre generation ädellövträd bör dessutom finnas representerad.

411 Ekdunge sydost om Händelö gård

Klass 3

Motiv	BiF	Topografisk karta	8G NV	X-koordinat	6499701
Yta (ha)	1,4	Ekonomisk karta	8694	Y-koordinat	1524491

Naturvärdesbedömning

I ekdungen sydost om Händelö gård växer en gammal ek som har utvecklat mulm. Mulmekar är viktiga för många krävande organismer. Denna ek hyser bl a lavarna gulpuddrad spiklav och sotlav. En gammal tall hyser den sårbara skalbaggen reliktböck (Nothorhina punctata). Området är av kommunalt intresse för naturvården.

Beskrivning

Utmed den gamla övergivna vägen intill Händelö gård finns en liten ekdunge där en gammal ihålig jätteeck växer i ett hörn. Den har ännu barken i behåll även om dess livskraft förefaller vara på avtagande. Någon har eldat inuti eken så dess invånare är reducerade. Men, den är fortfarande av värde för krävande lavar som gulpuddrad spiklav samt sotlav. I en annan del av dungen står en gammal tall där barken bär spår av reliktböckens aktiviteter.

Åtgärder och bibehållande av värden

Alla åtgärder som kan skada områdets naturvärden skall undvikas. För bibehållande av värdena bör den grova eken växa ljusöppet. Förutsättningar för nya mulmekar bör skapas, frihugg därför även några unga ekar. Död ved lämnas.